

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 206. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296041280/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

- Ducater*: ca. 200 rigsdaler, jf. n.t. s. 45. En dukat var en guldmønt af meget fint guld. – *Execution*: udførelse (af straf). – *bravoure*: fransk: tappehed. – *habilité*: fransk: dygtighed. – *skjønsmende*: taknemmelige.
- 116 *Herr Quæstionarius* (af latin *quaestio* = spørgsmål): hr. Spørgejörgen – *trænge til mig*, også: trænges omkring mig.
- 117 *paa Østerrigernes Bekæstning*: se n.t. s. 80 om Kongen af Preußens Bedrøftet. – *Afbræk*: skade. – *Udenlærker*: uvæsentligheder, biomstændigheder. – *Forødere*: ødelænde. – *Fordeelbringende Jøder*: jødiske ågerkarle.
- 118 *Kopperne*: sygdommen kopper var almindelig på Ewalds tid. Overlevende havde varige ar efter sygdommen, de såkaldte kopar. – *et Derslag*: en si. – *finned*: filipenset. – *Taille*: fransk: talje. – *Ræddike*: en rodfrugt i slægt med radison.
- 119 *de Berlingske Tidender*: Kiøbenhavnse Danske Post-Tidender, grundlagt 1749 af E.H. Berling (1708–50); forløberen for vorre dages Berlingske Tidende. – *Bataille*: fransk: slag. – *bleseret*: såret. – *Standart*: rytterfane. – *Comet*: yngste officer ved en rytterskadron. – *for ved*: foran. – *Hesquadron*: afdeling af rytteriet. – *Permission*: orlov. – *Lorbær*: laurbær. – *Lieutenantne af Commandantens Frue*: kommandantfruens smykker. – *Petz tausend!*: tysk: død og kritte!
- 120 *erindre Dens Velgaaende*: drikke Dens skål. – *Calif*: muhammedanernes gejstlige og verdslige overhoved. Kilden til Ewalds anekdote er D.D. Cardonnes værk *Mélange de littérature orientale*, Paris 1770, I, 195. – *beherberge*: huse. – *Mahometi Forbud*: Muhammeds lære forbyder nydelsen af vin. – *(Vun)Mandat*: befaling, her forbud. – *Al-Maumi*: skal være Mahdi, den tredje kalif af Abbassidernes dynasti; levede i det 8. årh. – *Potentat*: fyrste.
- 121 *Dulcinea*: navnet på Don Quijotes elskede, jf. n.t. s. 79. – *ved Cupido*: ved Amor (den romerske elskovsgud). – *Vink*: blik. – *Gratieme*: romernes tre gudinder for ungdom og ynde. – *vittig*: intelligent. – *satt*: moden. – *Snørle*: livstrykke af stift lærred, afstivet med fiskeben, som snøredes om kvadens tæje for at gøre den smallere. – *forslaae din Kummer*: fordrive din sorg. – *og nu har en anden lænde*: Arendse giftede sig i 1764 med horkræmmeren Rasmus Riber i København. – *fontænes*: torres ud. – *forsmerret*: forvundet.
- 122 [*vignet af et dødningshoved*]: reproduceret efter Ewalds manuskript. – *neppe to Aar siden ...*: Arendses besøg hos Ewald har sandsynligvis fundet sted i sommeren 1773, koert efter at han var flyttet til Rungsted. Hun havde familie i nærheden. – *skinnede*: skinnede svagt. – *Arria*: romerinde, gift med Caesina Pœtus, der for sin deltagelse i et komplot mod kejser Claudius blev domt til døden i år 42. Pœtus, der selv ønskede at støde dolken i sit bryst, turde alligevel ikke. Da tog Arria dolken, stødte den i sit eget hjerte og rakte den tilbage til Pœtus med de ord, som Ewald citerer. – *Clementina(s)*: heltinden i romanen *Sir Charles Grandison* (1753–54) af Samuel Richardson (1689–1761).
- 123 *Yonk*: Yorick er en person i Laurence Sternes roman *The Life and Opin-*

- ions of *Tristram Shandy, Gentleman* (1760-67) og desuden hovedpersonen i samme forfatters roman *A Sentimental Journey through France and Italy, by Mr. Yorick* (1768), jf. n.t. s. 111. – *Garonne*: flod i det sydvestlige Frankrig. Sæmningen som helhed refererer til 7. bog af *Tristram Shandy*, hvor Tristram (ikke Yorick) flygter for døden til Garonnes bredder. – *mordiske*: morderiske. – *Har jeg ikke mit Udkomme paa meer, end et Aar?*: Har jeg ikke haft mit udkomme i mere end et år? – *St.* (Rector Licht): salg; rektor Licht døde 1764. – *den lange Gade*: Lange Strasse i Slesvig. – *en middelaldrende Regimentskorteermester-Fine*: en middelaldrende regimentskvartermesterfine. – *Enter-Hager*: entrehager, redskaber til entring af et fremmed skib. – *bilder*: danser.
- 124 *Platoniker*: tilhænger af den græske filosof Platon (427-343 f.Kr.). Platonisk kærlighed bruges som betegnelse for åndelig elskov. – *for* (Christi Fødsel): for. – *Halv-Ermer*: ærmer af fint læred, som kun dækkede underarmene. – *Kalve-Kryds*: kalvekros, et kruset skjortebryst. – *uførendt*: ufravendt, suft.
- 125 *spille min Roman*: spillede rollen i den tænkte kærlighedsroman. – *Paille*: fransk: strågul. – *føvekom mig*: kom mig i møde. – *sarkophagiske*: kødædende. – *fregnet*: fregnet. – *Cramer*: Peter C. (1697-1777), præst ved domkirken i Slesvig. – *Tynder*: tønder, tændstof. – *hvilket jeg dog ikke erindrer*: men det kan jeg ikke huske (nemlig om han dengang mente at elske den fregnede jomfru).
- 126 *Drivefjære*: drivfjeder. – *je ne sai quoi* (nufransk: je ne sais quoi): jeg ved ej hvad. Udtrykket bruges hyppigt af den franske dramatiker Pierre Corneille (1606-84) i forbindelse med vågnende kærlighed. I det 17. og 18. årh. endvidere almindelig brugt som betegnelse for et kunstværks uforklarlige skønhedsværdi. – *Vinetti*: Nicolas Venette (1633-98), fransk læge, forfatter til det pseudonyme, dristige værk *Tableau de l'amour*, 1686. – *Aretin*: Pietro Aretino (1492-1556), italiensk forfatter, bl.a. af de pornografiske *Ragionamenti* (*Hietaresamtaler*), 1534-36. – *Nuditeter(ne)*: maleriske fremstillinger af menneskelegemets nøgne partier.
- 127 *incompatible*: fransk: uforenelig. – *Distinction*: udmærkelse. – *affectere*: føregive.
- 128 *Rullefs*: rolle. – *Neyende*: nejen, kniks. – *fotte større Anslag*: nære større planer eller ambitioner.
- 129 *pland*: rent ud sagt. – *maletes i Hans ned*: kom i totterne på. – *for mig*: for toig.
- 130 *min ældste Broder*: se n.t. s. 77. – *to andre unge Studenter*: brødrene Holger (1740-78) og Thomas Haulegaard (1742-1800), Arendses fætre. – *Poin d'honneur*: fransk: æressag. – *holde Lyset for alle de andre*: være skive for de andres spot og drillerier. – (tage mig for) *fuld*: et fuldgyledigt medlem af kredsen. – *hans Kaarde*: se n.t. s. 77. – *Contsbemaler*: meclogerende.
- 131 *den fromme Magdelone*: heltinden i en folkebog (anonym underholdningsroman med rødder i middelalderen), *Den skønne Magelona og Ridderen Peder med Søvnaglerne*. Hun er både smuk og from, men Ewald sigter